

1. Wstęp

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu z 1 marca 2018 roku (j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 1115 ze zm.), zwana dalej ustawą, definiuje zasady oraz tryb przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, dostosowując polski porządek prawny do przepisów dyrektywy 2015/849¹ oraz rekomendacji *Financial Action Task Force* (FATF), w celu zwiększenia efektywności krajowego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

System przeciwdziałania praniu pieniędzy został wzbogacony o nowe instytucje obowiązane do stosowania przepisów ustawy, zaś część dotychczasowych zadań niektórych podmiotów, w tym biur rachunkowych i doradców podatkowych, uległa zmianie.

Przepisy poszerzają katalog podmiotów podlegających ustawie, tzw. **instytucji obowiązanych**, o przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 1292 ze zm.), niebędący innymi instytucjami obowiązаныmi, świadczący usługi polegające na:

- tworzeniu osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej,
- pełnieniu funkcji członka zarządu lub umożliwianiu innej osobie pełnienia tej funkcji lub podobnej funkcji w osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej,
- zapewnianiu siedziby, adresu prowadzenia działalności lub adresu korespondencyjnego oraz innych pokrewnych usług osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej,
- działaniu lub umożliwieniu innej osobie działania jako powiernik trustu, który powstał w drodze czynności prawnej,
- działaniu lub umożliwieniu innej osobie działania jako osoba wykonująca prawa z akcji lub udziałów na rzecz podmiotu innego niż spółka notowana na rynku re-

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (zwana dalej dyrektywą 2015/849).

gulowanym podlegającym wymogom dotyczącym ujawniania informacji zgodnie z prawem Unii Europejskiej lub podlegająca równoważnym standardom międzynarodowym.

NOWOŚĆ!

Ta kategoria instytucji obowiązanych została określona ogólnym pojęciem „trustu”. **Biura rachunkowe, spółki księgowe lub doradcze mogą w wielu obszarach prowadzić działalność współistniejącą lub pokrywającą się z działalnością tzw. trustów z uwagi na przedmiot i profesjonalny charakter świadczonych usług wspierających prowadzenie działalności gospodarczej.**

Podobnie jak dotąd do grupy instytucji obowiązanych należą doradcy podatkowi, biegli rewidenci i podmioty świadczące usługi prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Doradcy podatkowi i biegli rewidenci zostali wskazani jako instytucje obowiązane w art. 2 ust. 1 pkt 14 i 15. W art. 2 ust. 1 pkt 17 ustawy wskazane zostały podmioty zajmujące się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych. Mając na uwadze art. 76a ust. 3 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości (j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 351 ze zm.), do tej kategorii instytucji obowiązanych wchodzi zarówno księgowi – osoby fizyczne prowadzące działalność polegającą na usługowym prowadzeniu ksiąg rachunkowych, jak i podmioty gospodarcze (spółki cywilne, spółki prawa handlowego), oferujące takie usługi, które zatrudniają pracowników do usługowego prowadzenia ksiąg.

Z uwagi na charakter usług świadczonych przez księgowych i biura rachunkowe na rzecz ich klientów, uznać należy, iż rozmiar zadań nałożonych na te podmioty nie stawia ich w pierwszoplanowej roli wśród podmiotów obowiązanych, jak ma to miejsce w przypadku instytucji finansowych. Niemniej rola ta w całym systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu jest z pewnością bardzo istotna w związku z rodzajem danych finansowych, do których mają dostęp z racji rodzaju świadczonych usług.

WAŻNE! Za fundamentalne, z punktu widzenia dotychczasowych doświadczeń obowiązywania systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, należy uznać wyraźne ustalenie odpowiedzialności członków organów zarządzających, wyznaczanych przedstawicieli kadry kierowniczej oraz poszczególnych pracowników i współpracowników podmiotów usługowo prowadzących księgi rachunkowe za zapewnienie obowiązywania nowych zasad w ich organizacjach.

Powyższe znajduje odzwierciedlenie zarówno w obowiązku wdrożenia odpowiednich procedur wewnętrznych, wprowadzania systemu anonimowej sygnalizacji o poten-

cyjnych naruszeniach przepisów, jak i w systemie szkoleń dla personelu biura rachunkowego.

Dodatkowo, aby wzmocnić skuteczność obowiązywania nowych zasad, na wyznaczonych członków organów zarządzających biura rachunkowego oraz przedstawicieli kadry kierowniczej, którzy nie dopełnią obowiązków określonych w ustawie, zostały nałożone sankcje pieniężne do wysokości 1 000 000 zł.

Zasadniczo poza przepisami dotyczącymi gromadzenia informacji o beneficjentach rzeczywistych ustawa weszła w życie w dniu 12 lipca 2018 roku.

Przepisy dotyczące centralnego rejestru beneficjentów rzeczywistych objęte były jeszcze dłuższym *vocatio legis*, weszły bowiem w życie 13 października 2019 roku.

WAŻNE! Minister Finansów wydał nowe rozporządzenie z 4 października 2018 r. w sprawie przekazywania informacji o transakcjach oraz formularza identyfikującego instytucję obowiązaną.

Informacja o transakcjach oraz formularz identyfikujący są przekazywane zgodnie z odpowiadającymi im wzorami dokumentów elektronicznych, opublikowanymi w centralnym repozytorium wzorów dokumentów elektronicznych. Ustawodawca przewidział maksymalną elektronizację formy oraz sposobu wysyłki tych dokumentów, uznając formę papierową za wtórną w stosunku do dokumentu elektronicznego oraz zapewniając instytucji możliwość generowania dokumentu papierowego za pośrednictwem strony internetowej.

2. Istotne obowiązki biur rachunkowych w systemie walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu

W odniesieniu do podmiotów świadczących usługi księgowe najwięcej zmian w zakresie ich udziału w systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy w stosunku do stanu sprzed 12 lipca 2018 roku dotyczy:

- wprowadzenia nowych obowiązków, w tym w zakresie stosowania środków bezpieczeństwa finansowego,
- wprowadzenia Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych,
- modyfikacji przepisów dotyczących wstrzymywania transakcji i blokowania rachunków,
- zmiany przepisów o kontroli instytucji obowiązanym, a także sankcji administracyjnych nakładanych na instytucje obowiązane nieprzestrzegające obowiązków nałożonych na nie ustawą.

Ustawa wpływa na funkcjonowanie podmiotów z szeroko rozumianego rynku usług profesjonalnych, obejmując przepisami zawody prawnicze, doradców podatkowych, podmioty prowadzące działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

2.1. Rozszerzenie obowiązku dokonania oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu

Ustawa z jednej strony zmniejsza liczbę obowiązków spoczywających na instytucjach obowiązanych, w tym posiadania przez instytucje obowiązane wydzielonego rejestru transakcji, i usprawnia powinności dotyczące raportowania transakcji do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (GIIF), w szczególności tzw. transakcji podejrzanych. Z drugiej strony precyzuje dodatkowe obowiązki instytucji obowiązanych, które obecnie są już wykonywane na podstawie przepisów obowiązującej ustawy. Istotne **obowiązki dotyczą:**

- sporządzania i aktualizowania przez instytucje obowiązane oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu,
- konieczności przekazywania do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych informacji o podejrzanych transakcjach przez spółki prawa handlowego, tj. spółki jawne, partnerskie, komandytowe, komandytowo-akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjne.

Próg kwotowy transakcji wymagającej rejestracji w postaci transakcji gotówkowej przyjmowanej lub dokonywanej przez przedsiębiorców w rozumieniu ustawy – Prawo przedsiębiorców wynosi 10 000 euro. Ten próg dotyczy zarówno pojedynczej transakcji, jak i kilku, jeśli okoliczności wskazują, że są one ze sobą powiązane.

Ocena ryzyka dokonywana przez biuro księgowe ma kluczowe znaczenie przy ustalaniu zakresu stosowanych w danym przypadku środków bezpieczeństwa finansowego, który jest uzależniony od stopnia rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu związanego z danymi stosunkami gospodarczymi lub transakcją okazjonalną. W celu określenia właściwego dla danej transakcji zakresu środków bezpieczeństwa finansowego biuro rachunkowe powinno najpierw rozpoznać związane z nimi ryzyko prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, a następnie dokonać oceny rozpoznanego ryzyka.

Artykuł 33 ust. 3 ustawy wskazuje otwarty katalog elementów stosunków gospodarczych lub transakcji okazjonalnych, które powinny być wzięte pod uwagę w procesach rozpoznania oraz oceny ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu związanych z danymi stosunkami gospodarczymi lub transakcją okazjonalną. Są to:

- 1) rodzaj klienta;
- 2) obszar geograficzny;
- 3) przeznaczenie rachunku;
- 4) rodzaj produktów, usług i sposobów ich dystrybucji;